

Bosnië 2016

De wekker gaat af en ik open mijn ogen. Het is pikdonker, maar stiekem weet ik dat de zon waarschijnlijk al lang is opgekomen. Ik zet mijn persoonlijke zonverduisteraar, een fancy ooglap die ik een keer stiekem in mijn zak heb gestoken tijdens een nachtvlucht, af en richt mij op de twee metgezellen met wie ik afgelopen week in Bosnië ben verbleven. De een ligt knock-out in zijn bed, de drie biertjes van gisteravond zijn hem zwaar gevallen, terwijl de ander overenthousiast loopt te stuiteren omdat hij vanochtend drie van de vier vragen goed had op zijn Beter Spellen-app. Wat een kleine spelers, denk ik bij mezelf. Ik draai me om en dommel nog even weg, terugdenkend aan alle bijzondere momenten van afgelopen week.

Een week geleden zijn wij, op zwaar aandringen van Nicolai, om 05:00 's morgens vertrokken vanuit Nederland voor ons transport naar Bosnië. Als we stevig zouden doorrijden zouden we diezelfde avond nog kunnen rekenen op een warm ontvangst van Nicolais familie in Kroatië. Door het laffe rijgedrag van Martijn was het nog even onzeker of dit zou gaan lukken. Gelukkig reed Nicolai plankgas en waren we, na een paar wedstrijdes op de linkerrijbaan in Duitsland, binnen 16 uur op locatie. Hier werden we ontvangen met een verrukkelijk gastmaal. Helaas was ik vergeten mijn nogal ingewikkelde dieetwensen door te geven, maar de vers geplukte appel en het glas huigemaakte Spa Rood-wijn waren verder heerlijk.

De dag daarop zijn wij in onze bus vol speelgoed en kleding richting Banja Luka gereden, waar wij hebben samengewerkt met de organisatie Caritas. Caritas houdt zich in Bosnië bezig met het ondersteunen van de minderbedeelden in de samenleving. De directeur van de organisatie, Miljenko Aničić, heeft ons uitgebreid verteld over de gevolgen die de burgeroorlog van 1991 tot 1995 heeft gehad voor de verschillende etnische groepen in Banja Luka. Tijdens de oorlog zijn de minderheden, bestaande uit Kroaten (katholieken) en Bosniakken (moslims) verdreven door de Serviërs (orthodoxen). Toen deze mensen na de oorlog wilden terugkeren, was er een hoop veranderd in hun thuisland. Veel huizen waren verwoest of ingenomen door Serviërs en alles wees er op dat zij niet langer welkom waren. Slechts 3-4% van de Kroaten en Bosniakken heeft daarom kunnen terugkeren naar hun huizen in Bosnië. De mensen die zijn teruggekeerd, vinden tot op de dag van vandaag grote moeilijkheden met integreren in de maatschappij. Caritas ondersteunt deze mensen door hun huizen te herstellen en hen te voorzien in voedsel, thuiszorg en andere basisbehoeften. Diezelfde dag zijn wij langs een aantal huizen geweest, waar wij kleding, voedselpakketten en kachels hebben gebracht. In deze huizen wonen volwassenen die hun gezin moeten onderhouden zonder werk, stroom en water. De hulp die wij geboden hebben werd ons dan ook in grote dank afgenomen. Daarnaast was het een erg bijzondere ontmoeting met Miljenko. Een inspirerende man die zijn best doet om iedereen te helpen ongeacht leeftijd, religie of etnische achtergrond. Op dit moment is er meer vraag dan hij aan kan en is hij erg dankbaar voor de steun vanuit Nederland.

Vervolgens zijn wij verder gereden naar onze tweede verblijf in Tuzla. Hier hebben wij drie dagen geholpen op meerdere schooltjes en opvangcentra voor kinderen met een geestelijke handicap en vrouwen met posttraumatische stoornissen na de oorlog. Op de eerste dag zijn wij ontvangen door Aimier die ons heeft voorgesteld aan drie schoolhoofden, die onze hulp konden gebruiken in het opknappen van hun schooltjes. Maar eerst was het tijd voor een bak koffie met minimaal vijf peuken on the side. Toen de koffietent zo blauw stond dat je elkaar nog nauwelijks kon zien, was het tijd om in actie te komen. We vertrokken richting de winkel waar we onze bus vol hebben geladen met verf, schoonmaakspullen en lesmateriaal. Het inladen van de bus ging natuurlijk niet zonder een klein beetje ongein tussendoor. Aimier leek niet helemaal thuis in onze humor en stelde de vraag of wij ooit door een bom geraakt waren ofzo, hier kon hij dan weer wel om lachen. Nadat ik Aimier had uitgelegd dat ik eigenlijk gewoon een grote speler ben $\frac{3}{4}$ afweermechanisme #1 als ik het even benauid krijg $\frac{3}{4}$ en Martijn verkeerd op zijn hoofd is gevallen toen hij jong was, knikte Aimier ons begrijpend toe en kon de auto gestart worden. De bezochte schooltjes zagen er van buitenaf relatief goed uit, maar bij binnenkomst werd gelijk duidelijk ze zich in een zeer slechte staat bevonden. Het materiaal was oud en de lokalen verkeerde in een vervallen staat. Met het nieuwe materiaal kunnen deze schooltjes nu worden opgeknapt. Aan het eind van de dag zijn wij uiteten gegaan met een van de schoolhoofden die

ons veel heeft verteld over de grote moeite waarmee de schooltjes financiële middelen kunnen krijgen vanuit de overheid. Dergelijke instellingen zijn daarom erg afhankelijk van externe steun.

De dag daarop gingen wij naar een het opvangcentrum JU Zavod voor kinderen met een geestelijke ziekte. Wij dachten dat hier vooral kinderen werden geholpen met een vorm van autisme, maar al gauw bleek dat hier kinderen woonden met een zware geestelijke aandoening. Dit centrum probeert de kinderen een rol in de maatschappij te geven door ze te leren koken en ze kleding te leren maken. In totaal zitten 139 kinderen in dit centrum en het is de enige school in Tuzla die deze speciale kinderen probeert te helpen. Het grootste probleem voor de school is dat zij hetzelfde budget vanuit de regering ontvangt als normale scholen, terwijl het schoolmateriaal voor elke kind uniek is hier, waardoor de kosten veel hoger komen te liggen dan voor normale scholen. Voor deze kinderen hebben wij lesmateriaal aangeschaft. Dit ging vooral om digitaal materiaal, zoals CD- en DVD-spelers, die de docenten goed konden gebruiken. Het Engels van de mensen was helaas niet zo sterk, waardoor zij erg geneigd waren om zich te richten tot Nicolai omdat hij hun taal sprak. Maar tijdens de rondleiding was er genoeg tijd voor een vragenronde, dan wel met Nicolai als talk, en heb ik écht al mijn vragen kunnen stellen. Ook konden we zo een klein kijkje nemen hoe het dagelijkse werk van de leraren in de school er uit ziet. Het was erg indrukwekkend om te zien hoeveel energie en tijd het kost om een enkel kind te begeleiden in dit centrum.

De derde dag in Tuzla zijn wij naar het opvangcentrum Udruzenje Snaga Zene ("Power Women") geweest. Dit centrum is ontstaan als opvang voor de vele vrouwen en kinderen die traumatische ervaringen hebben overgehouden aan de oorlog. Veel van deze vrouwen wonen tegenwoordig nog steeds in vluchtelingenkampen en hebben nooit naar hun oorspronkelijke huizen kunnen terugkeren. Dit centrum probeert de vrouwen naast medicatie ook economische ondersteuning te bieden in de vorm van bezigheidstherapie. In deze therapie wordt de vrouwen breien geleerd, zodat zij ook een vak leren om financieel voor zichzelf te zorgen. Met een medewerkster van dit centrum zijn wij naar de apotheek gegaan en hebben wij verschillende medicijnen gekocht, waaronder basismedicatie zoals paracetamol en antibiotica, maar ook testen voor HIV en bloeddrukmeters. Alle vrouwen in het centrum hadden die dag een activiteit in het centrum van de stad, dus we konden helaas niet zien hoe een dagelijkse dag in het centrum er uit ziet.

Tot slot waren wij in Tuzla aanwezig bij een bijzonder moment in de geschiedenis van Bosnië. In het centrum van de stad vond namelijk een herdenkingsdienst plaats voor de slachtoffers van de burgeroorlog. Het was die dag precies 20 jaar geleden dat de Servische troepen uit Bosnië werden verdreven. Deze jaarlijkse herdenking bestaat uit een wandeling van 8372 meter (het aantal oorlogsslachtoffers) door Tuzla, die eindigt in het centrum van de stad, waar een stiltemoment wordt gehouden en een herdenkingspreek wordt gegeven. Een bijzonder moment om de drie dagen in Tuzla mee af te sluiten.

De laatste projecten die wij hebben bezocht waren in Vareš en Busovača en daarvoor moesten we weer wat uurtjes in de auto spenderen. Nicolai zat die ochtend al weer klaar op zijn vertrouwde plek achter het stuur. Naderhand werd duidelijk dat dit niet enkel door zijn liefde voor rijden kwam, maar ook omdat de mensen van buitenaf zo naar de 'goede' kant van zijn gezicht kijken. Het nadeel was dat Martijn en ik daarom de rest van de week met 'slechte' deel zaten opgescheept. Aan dit inspireerde moment hebben we een eigengemaakte tekening van Nicolai zijn goede gezichtshelft overgehouden. Hij mocht zijn inzet bekronen met een van mijn beroemde wet willies, die ik altijd met veel liefde uitdeel. Verder was het eigenlijk vooral heel gezellig tijdens de vele uren die met elkaar in de auto hebben doorgemaakt. Martijn liet me regelmatig in slaap vallen met de emotionele omamuziek uit zijn 'mooie liedjes' afspeellijst, terwijl Nicolai me dan weer wakker dreunde met duistere kelderherrie. Verder speelden we zo nu en dan een rondje trivium en als Nicolai eenmaal had uitgelegd waarom hij nog steeds panda is, waren we vaak alweer op de volgende bestemming. In dit geval Vares.

Vareš is een klein dorpje gelegen in de bergen. De economische motor is na de oorlog nooit meer gaan draaien en veel mensen zijn werkeloos. In dit dorpje hebben wij een klooster bezocht dat kinderen opvangt met een lastige thuissituatie. Dit klooster wordt gerund door een aantal

Rooms-katholieke zusters, die de kinderen zorg en scholing bieden. Met een van de zusters van het klooster en een jong meisje, Matea, zijn wij naar de supermarkt gegaan waar wij alle basis benodigdheden hebben gekocht voor het dagelijkse leven in het klooster. Toen bleek dat er nog een klein centje overbleef, vroegen wij wat Matea graag wilde hebben. Wij waren ontroerd om te zien dat Matea hier geen seconde over twijfelde; een pot Nutella en een boek om te lezen. Daarna zijn wij terug gekeerd naar het klooster, waar er heerlijk voor ons was gekookt door de zusters. In de avond hebben we met de zusters op het terras genoten van een wijntje en mooie verhalen gedeeld. Als kers op de taart kreeg de engel Nicolai nog een bijbel in zijn hand gedrukt; de zusters waren niet echt onder de indruk van zijn religieuze kennis. Diezelfde avond sliepen we heerlijk in onze eigen kamers, de prachtige faciliteiten van dit klooster hadden we nog niet eerder gezien in opvangcentra tijdens onze reis.

Gisteren was de laatste dag van onze projecten en zijn wij in Busovača geweest. Hier werden wij door de vertegenwoordigster van de hulporganisatie Dar Srca ("Gift of the heart") ontvangen, waarmee Stichting Mara Utrecht al vaker heeft samengewerkt. Deze hulporganisatie is na de oorlog opgezet vanuit een filosofie die enigszins vergelijkbaar is met het Leger des Heils in Nederland. Dar Srca draagt in Busovača zorg voor de armste mensen, die vaak moeilijk bereikbaar zijn en vrijwel geen toegang hebben tot sociale voorzieningen. De ingezamelde kleding hebben wij aan Dar Srca gedoneerd. Vanuit de organisatie worden de kledingstukken gesorteerd, gerepareerd en gebracht naar mensen die ze goed kunnen gebruiken. Met Dar Srca hebben wij een paar huizen bezocht, die de allerbeste rijskills van Nicolai vergde omdat de huizen zich in de bergen bevonden. De eerste vrouw bij wie wij langs zijn geweest, was te oud om door te hebben dan wij haar taal niet konden begrijpen. Daarom bleef ze aan de lopende band verhalen tegen ons vertellen. Ik mocht deze lieve vrouw wel en besloot de discussie met haar aan te gaan in het Nederlands. Ik sloeg mijn arm om haar heen en zo hebben we arm in arm een kleine 100 meter de berg afgelopen, pratend over koetjes en kalfjes. Toen we eenmaal beneden waren zat de dag er al weer bijna op, dat ons deed beseffen dat het geen eenvoudige taak is om veel van deze mensen regelmatig te bereiken. Op de terugweg zijn wij nog langs een huis gereden, waar we net op tijd waren voor de borrel. Er was een groep kinderen aanwezig en we waren binnen no time uit onze voorraad Nederlandse dropjes. Daarna zijn de extra calorietjes er gelukkig direct weer afgesport en hebben we met de kinderen gevoetbald. Een bijzondere afsluiting van onze week in Bosnië.